

Lunds universitet
Historiska institutionen
HISA35
Seminarieledare Maria Karlsson
VT 2019

Frälsningen av Kina
- Helgelseförbundets bild av Kina 1898

Tim Lindstam

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
1.1 Uppsatsens tematik.....	3
1.2 Syfte och frågeställning	4
2 Forskningsläge.....	5
3 Källmaterial och metod	6
3.1 Val av källor, källkritik och avgränsningar	6
3.2 Metod	7
4 Historisk bakgrund.....	9
4.1 Den kristna väckelsen.....	9
4.1.2 Hudsons Taylors dröm – China Inland Mission	9
4.1.3 Frälsarna från Närke – Helgelseförbundet	10
4.2 Te och opium – Kina och Europa på kollisionkurs.....	11
4.2.1 Rättvisans och harmonins knutna nävar – Boxarna	12
5 Egen undersökning med analys	12
5.1 Kinas andlighet, vidskepelser, seder och traditioner.....	12
5.1.1 Det kinesiska nyåret	14
5.1.2 Fotbindningen	16
5.2 Återkommande teman i missionärernas brev	17
5.2.1 Det kinesiska mörkret och folkets nöd.....	17
5.2.2 Opiumet	18
5.3 Missionärernas verksamhet och Boxarupproret	20
5.3.1 Stationens tre huvudsysslor	20
5.3.2 Utländska djävul.....	23
6 Sammanfattande diskussion	26
7 Käll- och litteraturförteckning	28
7.1 Källmaterial	28
7.2 Tryckt litteratur	28
7.3 Otryckt litteratur.....	28

1 Inledning

1.1 Uppsatsens tematik

Han sade till dem: ”Gå ut överallt i världen och förkunna evangeliet för hela skapelsen. –

Markusevangeliet¹

En central del av kristendomen har alltid varit att förkunna och sprida läran, något man kan finna i flera olika ställen i Bibeln. På en del platser blev den nya religionen ett mycket påfrestande element i samhället. Ett exempel på ett område där kristendomen kolliderade med traditionella företeelser är Kina. I takt med Europas industrialisering och Kinas stagnation under 1800-talet kom fler och fler missionärer att börja verka i det väldiga landet. En del av Kinas befolkning uppskattade inte missionärernas närvaro då dessa ofta saknade en förståelse för den kinesiska kulturen² vilket kom att resultera i det stora Boxarupproret år 1900.

Från Sverige anlände missionärer till Kina redan under 1840-talet, då som en del av Lunds missionssällskap och senare började Svenska kyrkan officiellt också bedriva missionärsverksamhet.³ Men denna uppsatsen kommer inte att ha Svenska kyrkan som sin utgångspunkt.

Fokuset kommer ligga på det svenska frikyrkoförbundet ”Helgelseförbundet” och dess missionärer som avled under oroligheterna under Boxarupproret 1900. Dessa missionärer skrev regelbundet hem till Sverige där deras brev publicerades i Helgelseförbundets egen tidskrift, *Trons segrar*. I dessa brev kan man läsa om deras tid i Kina, om hur missionsarbetet gick till, och vad de såg och hörde. Missionärerna förmedlar genom dessa brev sin bild av Kina till läsarna hemma, och det är denna bild som denna uppsatsen avser att analysera och granska. Hur uppfattade egentligen missionärerna i Kina det stora landet i öst? Kan man urskilja tecken på det kommande upproret som skulle resultera i deras död i breven? Hur uppfattade svenskarna de inhemska kinesiska trosåskådningarna? Finns det några återkommande teman i breven? Vad är egentligen bilden av Kina som läsarna hemma i Sverige 1898 fick ta del av?

¹ Nya testamentet, 2000.

² Kenneth Nyberg, *Bilder av Mittens rike: Kontinuitet och förändring i svenska resenärers Kinaskildringar 1749–1912*, Göteborg 2001, s. 181.

³ Lars Österlin, *Korstågen till Kina: Linjer i protestantisk Kinamission*, Malmö 2005, s. 19.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka bilden av Kina som svenska missionärer förmedlar hem till läsarna i Sverige år 1898. Fokuset för uppsatsen kommer att vara specifikt synen på kinesiska trosföreställningar, andlighet och traditioner, men även återkommande teman och sådant som kan ses som tecken på den känsliga politiska atmosfären i Kina, till exempel opiumbruk, kommer att undersökas. Brevet till *Trons segrar* blir därmed också tendensiösa och på många sätt en spegling av missionärerna själva. En följd av detta blir att uppsatsens syfte även delvis blir att få en inblick i vilka typer av personer missionärerna var.

Året 1898 var ett händelserikt år i kinesisk historia, inte minst för att det är det året som boxarupproret inleddes.⁴ Boxarupproret var en folklig resning mot bland annat missionärer, konvertiter och västligt kulturellt inflytande i landet.⁵ Nyberg menar att boxarupproret var en del av kulmen av 1800-talets utvecklingar och ökade motsättningar mellan kineser och utlänningar, och han menar också att missionärerna spelade en viktig roll i denna utveckling.⁶ Alla Helgelseförbundets tio missionärer avled i upproret och därmed blir en stor del av uppsatsens syfte även att undersöka hur missionärerna tolkade den politiska stämningen och hur detta förmedlades till läsarna i *Trons segrar*.

Uppsatsens primära frågeställning är därför följande:

- Vilken bild av Kina är det som missionärerna i *Trons segrar* från år 1898 förmedlar hem till Sverige?

För att besvara denna fråga har jag tre underfrågor som kommer att besvaras parallellt med huvudfrågeställningen. Dessa är:

- Vad är missionärernas syn på kinesiska trosföreställningar, traditioner och högtider, och hur beskrivs dessa?

- Hur skildrar missionärerna andra återkommande teman i breven, specifikt opiumbruket, landet Kina och missionärernas verksamhet?

- Kan man urskilja några tecken på den laddade politiska atmosfären i Kina före boxarupproret i missionärernas brev?

⁴ Hans Hägerdal, *Kinas Historia*, Lund 2008, s. 135–136.

⁵ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 135–137.

⁶ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 258.

2 Forskningsläge

Det finns ett utbud av litteratur som behandlar den svenska protestantiska kristna missionen till Kina men eftersom missionen var uppdelad i många olika mindre grupper är det svårt att hitta specifik litteratur som behandlar Helgelseförbundet. Den litteratur jag har använt mig av har därför varit bredare och berört fler grupper än specifikt Helgelseförbundet.

Lundateologen och kyrkohistorikern Lars Österlins bok *”Korstågen till Kina: linjer i protestantisk Kinamission”* utgiven 2005 kommer att användas i denna uppsats. Österlins bok beskriver inte specifikt Helgelseförbundets mission, utan den protestantiska missionen till landet rent generellt, med ett stort fokus på den svenska kyrkans egen mission. Österlin redovisar även bakgrunden till den protestantiska missionen i landet, och han beskriver det praktiska arbetet som missionärerna utförde.

Historikern Kenneth Nyberg vid Göteborgs universitet disputerade år 2001 med sin avhandling *”Bilder av Mittens rike: kontinuitet och förändring i svenska resenärers Kinaskildringar 1749–1912”*. Denna stora avhandling behandlar inte kristen mission specifikt utan dess fokus ligger istället på hur svenska resenärer uppfattade Kina. Nybergs avhandling handlar också om den förmedlade bilden av Kina, men på en mycket större skala. Denna uppsats kommer endast att undersöka en källas förmedlade bild. Nyberg analyserar istället en stor mängd reseskildringar mellan 1749 och 1912. Syftet med detta är att försöka finna kontinuitet och förändring i källmaterialet. På så sätt kommer Nybergs avhandling hjälpa mig att sätta min källas förmedlade bild i ett större fokus. Nyberg har också tillägnat en del av sin avhandling till att diskutera och beskriva begreppet *”bild”*, samt problematiken med att använda sig av det uttrycket⁷, vilket jag kommer att diskutera i denna uppsatsens metodkapitel. Nybergs avhandling har också ett kapitel som behandlar specifikt perioden 1890–1912 och vilket är fokuset för denna uppsatsen.

Nyberg har också skrivit artikeln *”Boxarupproret och kinasvenskarna”* som en del av *Historielärarnas förenings årsskrift* år 2013. Denna artikel är delvis baserad på hans egen avhandling och delvis på nytt källmaterial. I denna artikel skriver Nyberg om boxarupproret samt de svenskar som befann sig i Kina, främst missionärerna, som blev berörda av det. Han beskriver bakgrunden till upproret samt hur de svenska missionärerna som befann sig i landet påverkades.

En annan bok som jag kommer att nyttja är Hans Hägerdals *”Kinas historia”* från 2008. Hägerdals bok är ett översiktsverk som återger hela Kinas historia på ett lättläst och konkret

⁷ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 25–26.

sätt. Hans bok kommer att användas flitigt under skrivandet av denna uppsatsens bakgrundskapitel.

För att öka min förståelse för den frikyrkliga väckelserörelsen kommer jag att använda mig av Torsten Löfstedts artikel från 2008 som heter ”*Frikyrkomission*” som behandlar just dessa ämnen. Löfstedt har dessutom skrivit om bakgrunden till den kyrkliga missionen i Kina samt specifikt om Helgelseförbundet i sin artikel, vilket är högst relevant för min uppsats.

Två uppsatser som jag kommer att använda mig av är Astrid Ahnlunds ”*En lysande fyrbåk i hednaverlden*” från 2016, samt Rickard Nybergs uppsats ”*Elina i de gröna drakarnas land*” från 2004. Både Ahnlund och Nyberg har skrivit uppsatser som utgår ifrån material som är relaterat till Helgelseförbundet. Deras uppsatser berör främst tiden efter denna uppsatsens tidsfokus, men de har båda skrivit bakgrundskapitel som behandlar Helgelseförbundet. Ahnlund har dessutom skrivit analyser om missionärernas syn på bland annat avgudadyrkan och om Kinas andliga nöd, vilket är ett stort fokus för denna uppsatsen.

3 Källmaterial och metod

3.1 Val av källor, källkritik och avgränsningar

Denna uppsats kommer att använda den samlade tidskriften *Trons segrar* från 1898 som källmaterial. Det finns två anledningar till att året 1898 valdes. För det första finns hela året skannat och publicerat på databaser på internet vilket gör det mycket lätt att söka efter information i. Den andra anledningen är dess storlek. Hela årgången är över 500 sidor långt och ungefär 60 sidor är dedikerade till missionärerna i Kina. Detta gör materialet passande till en B-uppsats där man är begränsad av tiden. En annan bidragande faktor till valet av källmaterialet är att det är skrivet på ett språk som är förhållandevis likt den moderna svenskan, och det är tryckt med samma bokstäver som vi använder idag. Utöver dessa faktorer spelar det också en roll att källmaterialet är från 1898, året då boxarupproret startade.⁸

Före denna uppsatsens faktiska skrivarbete kom igång låg fokuset på breda generella reseskildringar innan fokuset avgränsades till missionärsbrev. Att använda missionärernas brev som publiceras i en tidskrift har både för- och nackdelar, menar Ahnlund.⁹ Författarna till breven med stor sannolikhet medvetna om att det skulle publiceras i förbundets tidskrift med en mycket specifik läsekrets, nämligen väckelseorienterade kristna. Missionärerna kan

⁸ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 134–135.

⁹ Astrid Ahnlund, *En lysande fyrbåk i hednaverlden: Om förändringar i synen på de religiösa praktikerna, grupperna och subjekten i Helgelseförbundets missionsbrev från Kina 1891–1950*, Uppsala 2016, s. 3.

därför ha haft ett intresse av att förmedla en positiv bild av missionsverksamheten i Kina.¹⁰ Ahnlund menar även att missionärerna inte fick någon lön för sitt arbete, och var på så sätt beroende av läsarnas donationer till förbundet. Meningen med breven blev därmed både att redogöra missionsverksamheten i Kina och ett sätt för missionärerna att försöka få folk att stötta deras arbete.¹¹

Detta leder till att en bedömning av källans trovärdighet problematiseras. Men fokuset för denna uppsatsen är inte att bedöma äktheten av vad som skrivs i källmaterialet. Fokuset ligger istället på den förmedlade bilden av Kina som går att utskilja i det. Det är självklart problematiserande om missionärerna ljuger om vad de sett och upplevt, men för denna uppsatsen gör det inte materialet mindre brukbart, tvärtom. Ljuger de om något, så har de gjort det för att stärka bilden av Kina till läsarna hemma, den bild som denna uppsats söker att analysera.¹²

3.2 Metod

Avsikten med min uppsats är att med hjälp av litteraturen utföra en kvalitativ analys på källmaterialet för att undersöka den bild av Kina som de svenska missionärerna förmedlar hem till Sverige genom sina brev till tidskriften *Trons segrar*. Litteraturen kommer först och främst bidra till skapandet av en historisk kontext, men den kommer också att användas vid undersökningen av källmaterialet. Under min kvalitativa analys gjorde jag ett urval av textstycken i källmaterialet som jag delade in i kategorier som matchar mina frågeställningar. De kategorierna är ”trosföreställningar, traditioner och högtider”, ”andra återkommande teman i breven, till exempel opiumbruket, landet Kina och missionärernas verksamhet” och den aningen diffusa kategorin ”tecken på den laddade politiska atmosfären i Kina före boxarupproret”.

Fokuset för de två första kategorierna har varit att söka efter textstycken när dessa ämnen behandlas av missionärerna. Exempel på detta är när missionärerna beskriver kinesisk folketro eller det kinesiska nyårsfirandet. För kategorin ”andra återkommande teman i breven, till exempel opiumbruket, landet Kina och missionärernas verksamhet” har jag helt enkelt gjort ett urval av sådant som missionärerna har skrivit återkommande om, exempelvis opiumbruket. I dessa fallen är det först och främst det faktiska innehållet i texten som blir fokuset för analysen. Analys av ordval kommer att göras relativt sparsamt eftersom orden och

¹⁰ Ahnlund, *En lysande fyrbåk i hednaverlden*, s. 3.

¹¹ Ahnlund, *En lysande fyrbåk i hednaverlden*, s. 3.

¹² Ahnlund, *En lysande fyrbåk i hednaverlden*, s. 4.

dess betydelse idag inte är samma som de var år 1898. På grund av detta finns det en risk för missförstånd, vilket i sin tur kan leda till en inkorrekt analys.

Fokuset för den sista kategorin, ”tecken på den laddade politiska atmosfären i Kina före boxarupproret” har varit sådant som kan uppfattas som tecken på motsättningar mellan missionärerna, kinesiska kristna och det kinesiska samhället. Sådant kan vara svårt att uppfatta och definiera, därför har jag valt ut det som är enklast att tolka, till exempel textstycken som behandlar främlingsfientligt beteende eller kulturkrockar.

När jag har läst källmaterialet har jag valt att inte fokusera på vilka personer som skrivit vilka brev. Detta anser jag vara både negativt och positivt. Det negativa är att man förlorar de personliga dragen bakom texten. Det positiva är att man får ett mer enhetligt material som är enklare att analysera. Det passar även bättre för min frågeställning, som har sin utgångspunkt hos missionärerna som en grupp.

Kenneth Nyberg problematiserar och definierar begreppet bild i sin avhandling. En ”bild” menar Nyberg är ett begrepp för hur vi uppfattar och värderar olika företeelser och betonar att begreppet ”omvärldsbild” istället är mer passande när bilden behandlar till exempel folk, kulturer och religion.¹³ Han förtydligar också att en bild alltid är individuell eftersom två personer inte kan dela exakt samma bild.¹⁴ Däremot menar han, att i många fall överensstämmer en grups bild så mycket att man kan tala om en grups bild utan att det blir missvisande.¹⁵ Personligen anser jag då mitt källmaterial är från en liten specifik grupp under en relativt kort period (min uppsats analyserar endast ett år, Nybergs avhandling behandlar cirka 160 år), blir det inte missvisande. Vidare problematiserar Nyberg bilden av Kina som missionärerna förmedlar eftersom denna är baserad på ett smalt geografiskt område och inte hela landet. Missionärerna i *Trons segrar* befann sig primärt i Shanxi (benämnt i källorna som Shansi) och bitvis i Sichuan. Är det bilden av dessa två områden som förmedlas istället för Kina? Nyberg menar att så är fallet, men då dessa områdena representerar hela Kina för både författarna och läsarna blir dessa bilderna istället bilden av hela Kina.¹⁶

Min huvudfrågeställning, ” Vilken bild av Kina är det som missionärerna i *Trons segrar* från år 1898 förmedlar hem till Sverige?”, kommer att besvaras indirekt under min undersökning och i den kvalitativa analysen av källmaterialet. Resultaten av dessa behandlas i uppsatsens sammanfattade diskussion.

¹³ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 25.

¹⁴ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 25.

¹⁵ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 26.

¹⁶ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 26.

4 Historisk bakgrund

4.1 Den kristna väckelsen

Under 1800-talet växte nyevangeliska väckelserörelser fram i Sverige, vilka ligger som grund för dagens frikyrkor.¹⁷ Inom väckelserörelsen, och enligt Löfstedt mer specifikt den pietistiska rörelsen, ansåg man att varje individ skulle läsa evangeliet och tolka den själv.¹⁸ Genom en personlig tolkning av Bibeln blev läsaren ”nyväckt” och upplevde en personlig kontakt med Gud. För att bli frälst var en personlig tolkning av Bibeln nödvändig och därför blev barndopet otillräckligt.¹⁹

De som blev ”väckta” på detta sätt kände ett kall att sprida vidare tron precis som Jesus hade beordrade sina lärjungar att göra. Jesus återkomst var nära trodde de, och så många som möjligt behövdes räddas och bli pånyttfödda som de själva hade blivit.²⁰ Evangeliet skulle spridas både hemma i Sverige och runt om i hela världen.²¹

4.1.2 Hudsons Taylors dröm – China Inland Mission

En man som tidigt förespråkade kristen mission till Kina var engelsmannen Hudson Taylor. Taylor hade under sin barndom präglats av väckelserörelsen och han visste tidigt under sin barndom att hans kall i livet var att bli missionär.²² Tack vare en tysk kyrkoförening kunde han åka till en hamn i Kina som var öppen för utlänningar under 1850-talet. Han hade ingen egentlig utbildning mer än en grundläggande utbildning i sjukvård, något han ansåg var viktigt för att komma få bättre kontakt med folket han predikade för.²³ Efter sitt besök i Kina återvände han hem där han grundade organisationen ”China Inland Mission”, en organisation som skulle verka för att hela Kina skulle kristnas, även inlandet utanför hamnstäderna.²⁴ Han skrev också sin bok ”*China's Spiritual Need and Claims*”. Boken gav han ut i samband med det andra opiumkrigets slut. Efter kriget bestämdes det att kristen mission skulle bli tillåtet i hela landet, vilket han själv beskrev som ett kall från Gud.²⁵ Han förespråkade en enad mission med flera olika protestantiska rörelser. Österlin beskriver att rörelsen skulle vara ”interdenominationell”.²⁶ Däremot var katoliker inte en del av rörelsen, och varken Taylor

¹⁷ Torsten Löfstedt, *Frikyrkomission*, 2008, s. 35.

¹⁸ Löfstedt, *Frikyrkomission*, s. 35.

¹⁹ Löfstedt, *Frikyrkomission*, s. 35.

²⁰ Löfstedt, *Frikyrkomission*, s. 36.

²¹ Löfstedt, *Frikyrkomission*, s. 36.

²² Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 48.

²³ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 48.

²⁴ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 47–51.

²⁵ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 52.

²⁶ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 54.

eller hans rörelse hade någon kontakt med katolska kyrkan i Kina, delvis för att Taylor ville börja från en ”nollpunkt”.²⁷

År 1866, året efter Taylor gav ut sin bok, reste de första frivilliga missionärerna till Kina där Taylor tog emot dem. Hela Kina delades upp i olika missionsområden, och missionärer skickades ut till samtliga av Kinas provinshuvudstäder.²⁸ Verksamheten växte snabbt och vid sekelskiftet 1900 befann sig över 800 Taylor-missionärer i landet.²⁹ Till provinsen Shanxi i norra Kina skickades bland annat en svensk väckelserörelse som hette ”Helgelseförbundet”.

4.1.3 Frälsarna från Närke – Helgelseförbundet

År 1887 höll Helgelseförbundet sin första midsommarkonferens i Torp utanför Kumla i Närke. De två främsta grundarna till förbundet var prästen Carl Johan Axel Kihlstedt och godsherren Edvard Hedin.³⁰ Helgelseförbundet var intimt knutet till väckelserörelsen. Rörelsen var inte en församling eller ett förbund av församlingar utan bestod endast av enskilda personer eftersom förbundets stadgar fokuserade på evangelisterna och deras roll som förkunnare av Guds ord.³¹ Förbundet grundades därmed inte som ett nytt samfund eller ett förbund av kyrkor, utan som en väckelserörelse. År 1924 ändrade förbundet sina regler och tillät hela samfund att ansluta sig, och år 1960 blev Helgelseförbundet ett eget samfund enligt svensk lag.³² Att Helgelseförbundets primära mål var mission och väckelse var tydligt redan från början. Hedin själv beskrev förbundets mål med orden ”*befordra kärlekseldens uppflammande hos alla Jesu vänner...*”.³³ Förbundets medlemmar var dessutom mycket starkt bokstavstroende kristna³⁴ och var övertygade om att Jesus återkomst var nära.³⁵

År 1890, tre år efter att förbundet grundades, anlände de första missionärerna från Helgelseförbundet i Kina. Deras mission anslöt sig tidigt till Taylors China Inland Mission.³⁶ Missionärerna erbjöds undervisning i kinesiska av China Inland Mission och majoriteten av förbundets medlemmar skickades till organisationens missionsstationer i Shanxi i norra Kina, i närheten av den kinesiska muren.³⁷

²⁷ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 53.

²⁸ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 51–52.

²⁹ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 50.

³⁰ Rickard Nyberg, *Elina i de gröna drakarnas land: Helgelseförbundets missionär i Kina 1940–1944 Perspektiv på Vardagsliv*, Luleå 2004, s. 11.

³¹ Ahnlund, *En lysande fyrbåk i hednaverlden*, s. 14.

³² Ahnlund, *En lysande fyrbåk i hednaverlden*, s. 14.

³³ Nyberg, *Elina i de gröna drakarnas land*, s. 11.

³⁴ Nyberg, *Elina i de gröna drakarnas land*, s. 2.

³⁵ Löfstedt, *Frikyrkommision*, s. 36.

³⁶ Ahnlund, *En lysande fyrbåk i hednaverlden*, s. 16.

³⁷ Ahnlund, *En lysande fyrbåk i hednaverlden*, s. 16; Nyberg, *Elina i de gröna drakarnas land*, s. 16.

4.2 Te och opium – Kina och Europa på kollisionskurs

Under tidigt 1500-tal nådde portugisiska upptäcktsresande Kina. Kontakten mellan Europa och Kina från 1500-talet fram till 1800-talet var främst fredlig, menar Hägerdal, som betonar att de krigsteknologiska skillnaderna mellan Kina och Europa vid den här perioden inte var så stora.³⁸ Kulturmötet blev positivt, fortsätter han. Grödor som majs, jordnötter och potatis transporterades från Amerika till Kina och blev ett komplement till riset och hirsen. Silver värderades högt i Kina och spanjorerna började exportera stora mängder silver från sina kolonier i Sydamerika och Mexiko i utbyte mot kinesiska lyxvaror.³⁹

Vid slutet av 1500-talet gjorde jesuiterna sin debut i Kina. Jesuiterna var högt utbildade missionärer som blev populära hos lärda kineser på grund av sina kunskaper inom bland annat teknologi och filosofi.⁴⁰ Men år 1715 slog påven fast att kinesiska seder inte var förenliga med kristendomen, vilket var vad jesuiterna specifikt hade förespråkat.⁴¹ Kejsaren besvarade påvens bulla med ett edikt år 1721 som förbjöd kristen mission i landet.⁴²

Under 1700-talet första hälft såg Europas lärda, till exempel Leibnitz och Voltaire, upp till Kina.⁴³ Men därefter började relationen mellan Kina och inte minst Storbritannien att bli allt mer problematisk. Brittiska köpmän var irriterade över svårigheterna att handla i landet och 1793 sände den brittiske kungen ut earlen George Macartney till Kina för att förhandla handelsprivilegier med kejsaren. Kejsarens berömda svar blev att ”Kina hade allt och behövde inget”, och Macartney fick resa hem igen utan att ha åstadkommit sitt mål.⁴⁴

Men under 1700-talet och 1800-talet insåg européerna att opium sålde bra i Kina. Vid 1760-talet importerades det ungefär 1000 kistor opium per år till Kina, och under 1840-talet hade siffran stigit till närmare 40 000. Användandet av opium ledde till stora abstinensbesvär om missbrukaren inte använde drogen regelbundet och den som var beroende kunde ibland varken äta eller sova om man inte fick tillgång till mer opium.⁴⁵ Kinesiska myndigheter försökte stoppa försäljningen och började beslagta och förstöra utlänningarnas opiumlager. Resultatet blev ett kort krig mellan Storbritannien och Kina som idag är känt som ”första opiumkriget”. Efter kriget fick det kinesiska hovet skriva under en mängd förnedrande avtal.

³⁸ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 96–97.

³⁹ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 96–97.

⁴⁰ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 107.

⁴¹ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 107.

⁴² Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 107–108.

⁴³ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 114–115.

⁴⁴ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 114–115.

⁴⁵ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 116–117.

Bland annat fick britterna ta över Hongkong som en bas i Kina och fler städer öppnades för utlandshandel.⁴⁶

4.2.1 Rättvisans och harmonins knutna nävar – Boxarna

Under 1800-talet skedde ett stort antal uppror i Kina som redan plågades av ett stort antal svält- och naturkatastrofer.⁴⁷ Efter ännu en konflikt relaterat till opiumhandeln i södra Kina bröt ”andra opiumkriget” ut mellan de europeiska stormakterna Storbritannien och Frankrike mot Kina. De europeiska stormakterna segrade även i denna konflikten, och i fördraget vid Tianjin bestämdes det att kristen missionär aktivitet i landet skulle vara tillåtet igen. Kejsarmakten försökte förgäves stoppa utvecklingen. Europeiska länder och Japan fick allt mer inflytande i landet och började bygga tågräls och telegraflinjer utan att rådfråga varken kinesiska myndigheter eller invånare om saken.⁴⁸

Men efter ett förlorat krig mot Japan under 1890-talet började patriotiska rörelser grundas. Den största av dessa var ”rättvisans och harmonins knutna nävar”, kända som ”boxarna” hos européerna. Boxarna växte fort i storlek, delvis på grund av att många kinesiska bönder hade förlorat allt i naturkatastrofer men också delvis på grund av den ökade mängden kristna konvertiter i landet. År 1899 blev rörelsen våldsam och började attackera kristna konvertiter och missionärer i nordöstra Kina.⁴⁹ Boxarna begav sig till Beijing där de belägrade diplomatkvarteren i staden, den plats där utlänningarna och kinesiska konvertiter tagit skydd. Europa svarade med att skicka en internationell styrka till staden som lyckades slå ner upproret och Kina fick än en gång skriva på ett förnedrande avtal. Upproret slutade i ett stort antal döda kinesiska konvertiter samt mer än 200 döda utländska missionärer.⁵⁰ Ungefär 40 svenska missionärer dog i upproret och tio av dessa var medlemmar av Helgelseförbundet.⁵¹

5 Egen undersökning med analys

5.1 Kinas andlighet, vidskepelse, seder och traditioner

Tidigt i källmaterialet kan man urskilja synen på kinesisk tro som vidskepelse och avgudadyrkan. Missionärerna lägger stor vikt vid att få folket att slänga ut sina avgudastatyer. Så här beskriver en missionär deras verksamhet i byn J’angsing-pa

⁴⁶ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 117–119.

⁴⁷ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 120–121.

⁴⁸ Kenneth Nyberg, *Boxarupproret och Kinasvenskarna*, 2013, s. 79.

⁴⁹ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 134–136.

⁵⁰ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 136–137.

⁵¹ Nyberg, *Boxarupproret och Kinasvenskarna*, s. 81.

På denna station är det mellan 15—20 döpta. Hela familjer kasta bort sina afgudar i denna by (J'angsing-pa).⁵²

De svenska missionärerna förklarar ytterst sällan innebörden av statyerna eller använder svepande formuleringar. Dessa svepande formuleringar, menar Ahnlund, bidrar till att göra avgudadyrkan till något negativt eftersom det förhindrar djupare och nyanserade insikter i de kinesiska religionerna och hur de samverkar i praktiken.⁵³ Det enda som förmedlas till läsarna hemma är att kineserna tillber statyer, mer än någon gud. Det framgår inte heller om ”avgudadyrkan” är kopplat till kinesisk förfädersdyrkan eller till någon specifik religion. Föraktet mot avgudadyrkan är en central del av bibeln. Sådär står det i tredje moseboken:

3 Moseboken 26:1 Ni skall inte göra er några avgudar, inte resa stoder av trä eller sten, och inte heller får ni sätta upp någon bildsten i ert land för att tillbe vid den, ty jag är Herren, er Gud.⁵⁴

Det finns åtskilliga exempel på missionärernas fokus vid brännandet av statyer och dop. Läsarna hemma som skänker till missionärerna förväntar sig att kineser ska omvändas och dopet är en central del av att konverteringen till kristendomen.

Ibland beskriver missionärerna specifikt de inhemska religionerna i Kina. Buddhismen omnämns vid två tillfällen. Vid båda tillfällena beskrivs det att de konverterat buddhisterna till kristendomen.

En af de döpta männen är 69 år och har under 30 år varit en trogen anhängare af Buddahisterna, under hvilken tid han uteslutande ätit vegetabilier och fört ett strängt lif. Hans själ fann ej ro och hvila uti det tomma Buddhaismens Nirvana, utan han kom till vår station i Soh-p'ing-fu i maj 1895 och fick då höra om en bättre sabbatshvila än den Buddha utlofvar åt sina efterföljare. Från den tiden har han trott på och tillbedt frälsaren Jesus, och för något mer än ett år sedan samlade han ihop sina Buddhaistiska böcker och uppbrände dem alla i folkets närvaro, under bekännelse att de voro till ingen nytta utantill skada och förvillelse.⁵⁵

Citatet visar på flera av missionärernas attityder i Kina. Missionärerna har antingen grovt missförstått vad som menas med Nirvana, eller så gör de en liknelse med kristen frälsning för läsarna hemma i Sverige så att det ska vara enklare att förstå. Detta blir ytterligare ett exempel av hur missionärerna använder svepande begrepp för att beskriva kinesisk tro som Ahnlund

⁵² Carl Johan Axel Kihlstedt, *TRONS SEGRAR, UPPBYGGELSE- OCH MISSIONSTIDNING*. 1898, Askersund 1898, s. 60.

⁵³ Ahnlund, *En lysande fyrbåk i hednaverlden*, s. 25.

⁵⁴ Gamla testamentet, 2000.

⁵⁵ Kihlstedt, *Trons segrar* 1898, s. 33.

konstaterat⁵⁶ och läsarna hemma i Sverige fick därmed en felaktig bild av buddhism. Det händer att starkt troende buddhister i Kina avstår från att äta kött något som missionärerna kommenterar i detta citatet:

Hans mor har varit vegetarian öfver 10 år, men lofvade mig att nu bryta detta löfte och äfven taga ned sina afgudar, så jag kände, jag vunnit något med min långa kalla ridt på vintermorgonen.⁵⁷

För denna missionären var det en stor seger att kvinnan började äta kött igen. Segern var så pass viktig att han eller hon valde att förmedla det hem till Sverige för läsarna av *Trons segrar*. Innebörden av att kvinnan vägrat äta kött framgår inte, det är irrelevant för läsarna i Sverige, precis som innebörden av avgudarna som kvinnan också skulle ta ned är irrelevant för både läsarna och missionärerna.

5.1.1 Det kinesiska nyåret

Det kinesiska nyåret, som, enligt vår tidräkning inträffade den 22 januari 1898, är nu inne, och är i pomp och ståt den största högtid kineserna hafva.⁵⁸

En tradition som missionärerna beskriver i detalj är det kinesiska nyåret, vilket beskrivs av dem som Kinas största och viktigaste högtid. Missionärerna som skrivit texterna om nyåret beskriver några aspekter av traditionell kinesisk religion, speciellt idéer om husgudar. Årets sista natt beskrivs av missionärerna på detta sätt:

[...] Hela familjen sitter uppe och vakar ut det gamla året. De gamla, murkna, af tidens rost illa åtgångna "husgudarna", som i flera släktled stått på familjens altare, blifva då ej heller glömda, utan brännes och offras det på dessa altaren till förfädernas ära. Och kinesen har då gjort en god handling, som försäkrar honom om ett långt och lyckligt lif.⁵⁹

Missionärerna förklarar inte vad dessa "husgudar" är för något eller vad det betyder, men att bränna dessa på ett familjealtare betyder tur. Läsarna hemma är redan medvetna om bilden av kineserna som hedningar och nu får de samma bild förstärkt hem igen. En annan typ av husgudar som beskrivs för läsarna hemma är "dörrandarna".

⁵⁶ Ahnlund, *En lysande fyrbåk i hednaverlden*, s. 25.

⁵⁷ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 158.

⁵⁸ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 174.

⁵⁹ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 174.

Alla fönster måste förses med nytt och vackert papper, och portarne med s. k. "dörrandar" (ett par på papper illa utmålade gubbar, hvilka i lifstiden varit två tappra krigare, men som efter döden fått i uppdrag att vakta, alla hus för onda andar).⁶⁰

Man gör inga försök med att separera dörrandarna från förfadersandarna. För läsarna i Sverige tjänar detta som ännu en svepande förklarning av kinesisk hedendom.

Missionären som skrivit brevet om nyårsfirandet berättar också om en nyårsanekdot om ett år när firandet skedde samtidigt som en solförmörkelse. I brevet återges en berättelse om hur kineserna trodde att ett odjur från rymden försökte äta upp solen. Sådär beskrivs kinesernas metod för att "rädda" solen:

[...] så gå de man ur huse och ställa till ett hiskeligt oväsen genom att slå på trummor, blåsa instrument samt skjuta. Då förmörkelsen är öfver, återvänder hvar och en till sitt hem, mycket belåtna och glada öfver att de lyckats rädda solen från att ohjelpigt krossas mellan tänderna på en hund.⁶¹

Även i detta citat går inte missionärerna in på några större detaljer. Det specificeras inte när detta skulle ha hänt. Odjuret beskrivs inte mer än att dess tänder kan liknas vid en hunds. För läsarna i Sverige räcker den beskrivningen för missionärernas ändamål. Kineserna beskrivs som avgudadyrkande polyteistiska hedningar med ett stort panteon av gudar. De beskrivs också som ett folk som tror att en solförmörkelse är ett resultat av ett monster i rymden som försöker äta upp solen.

⁶⁰ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 174.

⁶¹ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 175.

5.1.2 Fotbindningen

Ett återkommande tema i breven är fotbindning. Fotbindning är en gammal kinesisk sed som går ut på att man behåller en liten storlek på flickors fötter. Fotbindning började som en sed bland överklassen runt 900-talet, men blev progressivt vanligare bland en större del av befolkning.⁶² Det fanns ett par anledningar till att man började med fotbindning. En anledning var att kvinnorna fick det svårare att röra sig långa sträckor utanför hemmet.⁶³ Missionärerna tycker fotbindningen är något fruktansvärt, något som de också framhåller för läsarna hemma i Sverige. I ett citat nämner de en liten flicka som har avbrutit sin fotbindning.

Får äfven säga att en flicka har upplöst sina fotbojor, så att hon kan nu springa och gå lika bra som de andra barnen. Måtte många följa hennes exempel!⁶⁴

Missionärer i Kina, speciellt kvinnliga sådana, försökte motarbeta fotbindning.⁶⁵ I citatet ovan kan man läsa hur de på ett eller annat sätt fått en flicka att avbryta fotbindningsprocessen. Om man endast utgår från källmaterialet så verkar fotbindningen vara en väldigt utspridd tradition. Sådär skriver missionärerna i ett brev:

Vi önskade ock en bibelkvinna, som kunde läsa och hvars fötter icke förkrympts genom bindning. Vi hade icke haft beröring med de inhemska kvinnorna i Tien-tsin och visste följaktligen icke hvar vi skulle finna en sådan person.⁶⁶

Missionärerna uppskattade inhemska kineser i sin missionsverksamhet.⁶⁷ På grund av att missionärerna inte vistats mycket i staden Tianjin visste de inte hur de skulle kunna hitta kvinnor vars fötter inte var bundna. På sätt som detta gör missionärerna det tydligt för läsarna hemma i Sverige att fotbindning är en mycket vanlig förekommande tradition.

Missionärernas förakt mot fotbindning framkommer tydligt.

Det är ju svårt, att de unga damerna i Kina icke kunna gå ut. Det är ett par fröknar af de förnämsta och rikaste i staden, som vore villiga att gå ut och predika evangelium, om de bära kunde. Men dessa trånga och af satan bildade, häfdvunna seder hindra nästan alla unga kvinnor att gå ut.⁶⁸

⁶² Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 109

⁶³ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 109.

⁶⁴ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 177.

⁶⁵ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 240–241.

⁶⁶ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 51.

⁶⁷ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 84.

⁶⁸ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 60.

Läsarna i *Trons segrar* får ingen bra förklaring exakt vad fotbindning innebär. De får det däremot tydligt artikulera från missionärerna att fotbindningen är en vanligt förekommande sed i Kina. Det är ett påfund hemskt nog att det skulle kunna vara startat av satan själv menar missionärerna. Det är en tradition som förhindrar kvinnor att lämna sina hem, kvinnor som vill ut och predika guds ord, och missionärerna försöker aktivt motarbeta seden.⁶⁹ Fotbindningen blir på detta sätt ännu ett exempel på kinesiskt barbari och hedendom.

5.2 Återkommande teman i missionärernas brev

5.2.1 Det kinesiska mörkret och folkets nöd

Det vanligaste sättet missionärerna beskriver Kina på är genom att betona mörkret och hopplösheten i landet och att Kina mer eller mindre är ett land i förfall.⁷⁰ Detta mörker och hopplöshet är främst, enligt missionärerna, ett symptom på att kineserna inte är kristna tvärtom är hedningar. På detta sätt skriver en av missionärerna om kineserna:

Satan har många sätt, hvarigenom han-håller folket i mörker, under det de mena sig hafva ett bättre ljus än Jesus Kristus. I stor stolthet förakta de oss och det frälsningens evangelium vi söka förkunna.⁷¹

Bilden av Kina som ett hedniskt land framgår tydligt i skildringarna. Vägen ut ur mörkret in i ljuset är självklart kristendomen, vilket missionärerna är där för att sprida. Nyberg menar att fokuset på det kinesiska mörkret och frälsningen är ett fundamentalt tema i missionsbrevet⁷² något som också Ahnlund noterat.⁷³ Ytterligare ett tecken på detta finner man i detta citat:

[...] "mörker öfvertäcker jorden och töcken folken", hvilket alldeles passar in på Kina. Här är mörkt, ogenomträngligt mörker, som ej kan skingras genom något annat än evangelii klara ljus.⁷⁴

Ett annat återkommande tema i breven om mörkret är "satans kraft" över det kinesiska folket. En missionär beskriver en anekdot om hur en skarprättare erbjöd missionärerna att köpa mänskliga organ från en kvinna som nyligen avlidit. Så här beskriver missionärerna sin reaktion på detta erbjudande:

⁶⁹ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 240–241.

⁷⁰ Ahnlund, *En lysande fyrbåk i hednaverlden*, s. 18.

⁷¹ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 251.

⁷² Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 274.

⁷³ Ahnlund, *En lysande fyrbåk i hednaverlden*, s. 25.

⁷⁴ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 175.

Stackars folk! De lefva i stort mörker, och äro i den grad af satan förvillade, att det fordras stor nåd att få en kines att tro och söka det sanna och rätta.⁷⁵

Intressant nog sågs detta erbjudande som ett resultat av att kineserna är hedningar. Men skarprättaren sökte upp dem för att han hade hört att utlänningarna gjorde medicin av mänskliga organ:

jag har hört att ni köper sådant för att göra medicin deraf⁷⁶

Skarprättarens beteende kan istället tolkas som ett exempel på kinesisk ryktesspridning och svartmålning av utlänningar.⁷⁷

Att Kina är försjunket i ett djupt mörker är en självklarhet enligt missionärerna. Ljuset finns endast att finna i bibeln, men frågan är vem som egentligen med ”*stor stolthet föraktar*” vem?

5.2.2 Opiumet

Missionärerna i *Trons segrar* beskriver opiumbruket i Kina i ett flertal av breven. Såhär beskrivs hjälpen de ger till opiummissbrukare som söker sig till dem.

Nu, i öfver två månaders tid, har jag uteslutande egnat mig åt undervisandet af de män, som kommit för att lägga bort opiumförbrukningen. Bruket af opium är som bekant en af de allmännaste och förderligaste laster, som hålla detta folk i slafveri. De sjelfva sakna viljekraft till att i sina hem bortlägga lasten, hvarföre de få komma hit och få hjälp.⁷⁸

Missionärerna är starkt negativa mot opiumbruket. ”Ett njutningsmedel som nyttjades av både rika och fattiga och som väckte särskild uppmärksamhet och avsky bland de svenska resenärerna var opiumrökningen” skriver Nyberg, som vidare menar att alla svenska resenärer i landet fördömde bruket.⁷⁹ Vidare menar Hägerdal att bruket skapade ett beroende som var svårt att övervinna⁸⁰, något de flesta svenska resenärerna hade förståelse för.⁸¹ Missionärerna från Helgelseförbundet erbjuder hjälp till kineser som är beroende av opium, något som beskrivs i följande citat:

⁷⁵ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 40.

⁷⁶ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 40.

⁷⁷ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 181.

⁷⁸ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 251.

⁷⁹ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 141.

⁸⁰ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 116–117.

⁸¹ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 141.

På hvarje missionsstation hjelpta ju missionärerna personer att bryta med bruket af opium både genom trons bön och genom medicin; det förstnämnda har alltid praktiserats på denna station. Äfven i år ämna vi här öppna opiumasyl; det torde blifva i oktober månad.⁸²

Missionärerna bedrev inte bara sjukvård enligt västerländsk medicintradition i landet, de erbjöd också hjälp till opiummissbrukare om de hade medlen till det.⁸³ Missionärerna gjorde vad det kunde, något som läsarna av *Trons Segrar* kan läsa om. Vad som också framgår är att hjälpen mot missbruket var intimt kopplat till kristen konvertering. Detta framgår i flera citat, till exempel:

När någon önskade att komma dit för att befrias från opiumbruket, gjorde han allt för att hjelpta dem att aflägga detta onda samt hade då rika tillfällen att samtala med dem om Gud och deras eviga väl, samt nödvändigheten af att lemna all synd och orenhet för att tjena den lefvande Guden och få blifva medborgare med de Heliga.⁸⁴

Konvertering till kristendomen är alltså enligt missionärerna ett av botemedlen mot opiumbruket. I ett brev beskriver missionärerna hur en kines som har anlämt till deras station ber om att få hjälp med sitt missbruk. Resultatet av detta beskrivs på detta sätt:

År 1896 på vintern var Li här å vår station och frigjordes från bruket af opium genom tron på Gud (ej genom medicin).⁸⁵

Opiumbrukets mörka roll i det kinesiska samhället är ett vanligt återkommande tema i missionärernas brev. Läsarna i Sverige blir väl informerade om bruket och hur vanligt det är. Genom att kristen konvertering är en del av botandet blir det mer än bara ett fysiskt problem med de besvär som Hägerdal beskriver⁸⁶, utan det får också en själslig nivå. Sådär beskriver missionärerna den själsliga skadan som opiumet leder till för läsarna i Sverige:

[...] utan äfven deras själ och ande har tagit en nästan obotlig skada- genom förbrukningen utaf opium. Huru många sjelfmord, som årligen begås i Kina, är ännu icke känt af den civiliserade verlden; men många äro de.⁸⁷

Läsarna hemma i Sverige förmedlas en bild av ett Kina med ett enormt utbrett opiumproblem som drabbar alla i samhället. Men enligt missionärernas egna brev spelar även de själva en

⁸² Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 473.

⁸³ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 86.

⁸⁴ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 339.

⁸⁵ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 365.

⁸⁶ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 116–117.

⁸⁷ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 473.

viktig roll i samhället. Missionärerna erbjuder hjälp till missbrukande kineser på sina stationer. På stationerna får kineserna inte bara fysisk sjukvård utan också själslig hjälp i och med konverteringen till den kristna tron. I *Trons Segrar* återfinns även detta citat:

Goda nyheter. Ett glädjande, icke allmänt känt sakförhållande är opiumhandels stora aftagande i Indien. Denna handel gaf förlidet år -en inkomst af 12,000,000 doll. (= 44,000,000 kr.) mot mellan 40,000,000 och 50,000,000 doll. förut.⁸⁸

Läsarna i *Trons segrar* får glädjebeskedet att opiumhandeln har börjat att avta i Indien. Tyvärr, enligt Nyberg, skulle det dröja ända till 1907 innan opiumhandeln började avvecklas av Storbritannien, och handeln fortsatte till år 1917.⁸⁹

5.3 Missionärernas verksamhet och Boxarupproret

5.3.1 Stationens tre huvudsysslor

Den protestantiska missionsorganisationen bestod av missionsstationer varifrån missionärerna kunde arbeta. Hela Kina hade delats upp i distrikt som missionsällskapen fick ensamrätt om, så att de inte kolliderade med andra sällskap och samfund i sina respektive områden. I provinshuvudstäderna var det däremot inte ovanligt att flera olika sällskap och samfund närvarade samtidigt.⁹⁰ Missionärerna själva beskrev stationerna såhär:

En missionsstation är, som I alla veten, ett centrum för verksamheten inom ett visst distrikt, och de missionärer, som äro stationerade på en dylik station, draga derifrån ut i distriktets olika delar och förkunna frälsningen i Kristus Jesus samt sälja bibliska skrifter. Hvad kupan är för biet, det är stationen för missionären, d. v. s. både samlings- och hviloplats.⁹¹

Missionsstationerna fungerade som missionärernas bas i Kina. Österlin menar att stationerna har tre huvudfunktioner. Dessa tre är: förkunnelse, undervisning och sjukvård.⁹² Dessa tre sysslor beskriver missionärerna i sina texter. Såhär beskriver de undervisningsfunktionen:

Undervisning har meddelats dem i de vanliga kinesiska skolämnena af en troende, infödd lärare, som vi hafva antagit för detta ändamål. Dessutom hafva vi utlänningar undervisat i de mest viktiga af våra skolämnen, näml. kristendom, geografi, räkning och sång. Somliga af barnen hafva gjort goda framsteg.⁹³

⁸⁸ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 457.

⁸⁹ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 233.

⁹⁰ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 84.

⁹¹ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 365.

⁹² Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 84.

⁹³ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 176.

Missionärerna såg utbildningen som ett sätt att sprida missionen, inte minst genom utbildningen i kristendom och i västerländsk teknisk kunskap, vilka var högt värderade ämnen hos missionärerna⁹⁴ och det kan man urskilja i citatet ovan. En viktig del av utbildningen var att den också var öppen för flickor och inte bara för pojkar.⁹⁵ En annan stor del av stationsverksamheten var sjukvården som bland annat beskrivs på detta sätt:

Ett par skolor för kinesiska gossar och flickor äro öppnade, möten hållas flitigt i de små salarne å stationen, och broder Natanael C. har öppnat en opiumasyl, dit opiilastens olyckliga offer få komma för att hjälpas från densamma. Samtidigt undervisas de flitigt i evangelium.⁹⁶

I detta citat beskrivs en station i Shanxi i norra Kina där ett opiumasyl för att hjälpa kineser med missbruk har öppnats. Österlin betonar att missionärernas sjukvårdsinsatser berodde på plats och tid. Förutom hjälp till opiummissbrukare kunde det även vara insatser som vård till föräldralösa barn och insatser vid hungerkatastrofer.⁹⁷ På många platser i Kina ledde faktiskt missionärernas närvaro till förbättrad sjukvård och en grundläggande utbildning även för fattiga barn.⁹⁸ Även i dessa fall betonas vikten av att sprida den kristna tron. Men stationens viktigaste syssla var missionen. Nyberg förklarar att missionärerna ansåg att kristendomen var det västerländska inflytande som Kina behövde. Andra resenärer menade istället att Kina främst behövde modernisera sin ekonomi och teknik.⁹⁹ Den praktiska missionsverksamheten beskrivs på ett par sätt. Framför allt ligger fokuset på att döpa och därmed frälsa kineser. Såhär beskriver däremot en av missionärerna deras arbete.

Arbetet är egentligen ett nedbrytande af fördomar och vidskepelse. Många lyssna med stort intresse till det som säges och framkasta ofta många frågor. Detta är ett välsignadt och oundvikligt förarbete. Men om något varaktigt arbete skall utföras, så måste man stanna ibland dem och Öppna en station såsom centrum för staden och trakterna deromkring, för att göra det möjligt för dem att ofta och allmänt få höra evangelium.¹⁰⁰

Förkunnelsen utgick först och främst ifrån missionsstationer och de kyrkor som byggdes bredvid dessa. Många kinesiska städer var däremot väldigt tätbefolkade och omgivna av

⁹⁴ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 85.

⁹⁵ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 85.

⁹⁶ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 301.

⁹⁷ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 86.

⁹⁸ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 182.

⁹⁹ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 279.

¹⁰⁰ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 11.

stadsmurar. Ibland hade missionärerna möjlighet att få tag på en lokal inuti muren eller vid porthusen¹⁰¹ i städerna.

Missionärerna lämnade ofta städerna och begav sig ut på landsbygden för att predika för bybor. I byarna öppnades utstationer där målet var att anställa en kinesisk evangelist för att sprida evangeliet¹⁰², men före 1900 var kinesiska präster väldigt ovanliga.¹⁰³ Missionärerna skriver ibland om arbetet på utstationerna. I detta citat skriver en av missionärerna om en stad där de ännu icke öppnat en utstation.

Jag tror, att vi nu rätt snart skola blifva i stånd att någorlunda grundligt besöka de många och stora byar, som ligga inom vårt Soh-p'ing-område. En stor stad, också tillhörande detta vårt distrikt, beder jag Gud gifva oss medel till att öppna en utstation uti och anställa en infödd att der verka Guds verk.¹⁰⁴

Anledningen till att missionärerna önskar anställa en infödd förklaras på detta sättet:

Det är tydligen bevisadt att infödda på en jemförelsevis kort tid utöfva mycket större inflytande på folkets hjertan och sinnen hvad intresset för evangelium beträffar, än hvad vi utlänningar kunna, emedan kinesen hyser en viss känsla af misstroende till oss, beroende på de många och lögnaktiga fabler, som äro i svang ibland dem angående utlandets folk.¹⁰⁵

Dessa ”lögnaktiga fabler” undersöks i större detalj i kapitel 5.3.2.

Missionärernas närvaro i landet som det beskrivs för läsarna i Sverige har tre huvuduppdrag.¹⁰⁶ Missionärerna skall först och främst förkunna evangeliet. Det är deras viktigaste uppdrag som präglar allt de gör i landet. Förutom det explicita predikandet så organiserar de även utbildning för barn och samt organiserar sjukvård som tar olika former beroende på platsen de befinner sig på. På detta sättet målar de upp bild av Kina där dessa grundläggande samhällsfunktioner saknas. Kina beskrivs nästan som ett land i förfall¹⁰⁷ utan samhällsfunktioner, för att inte glömma avsaknaden av kristendomen. Att Kina är ett land i förfall, menar Nyberg, är vanligt förekommande i skildringar i Kina under slutet av 1800-talet och början på 1900-talet, och det var framför allt kinesiska värderingar som var grunden till många av problemen.¹⁰⁸ Eftersom enligt missionärerna själva menar att många av Kinas

¹⁰¹ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 84.

¹⁰² Nyberg, *Elina i de gröna drakarnas land*, s. 18.

¹⁰³ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 84.

¹⁰⁴ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 474.

¹⁰⁵ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 474.

¹⁰⁶ Österlin, *Korstågen till Kina*, s. 84.

¹⁰⁷ Ahnlund, *En lysande fyrbåk i hednaverlden*, s. 18.

¹⁰⁸ Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 235–236.

problem har sitt ursprung i avsaknaden av kristendomen målar de upp en bild av Kina där de själva behövs.

5.3.2 Utländska djävul

Den sista av mina tre frågeställningar är ” Kan man urskilja några tecken på den laddade politiska atmosfären i Kina före boxarupproret i missionärernas brev”. Som jag tidigare nämnde i kapitel 3 är denna frågeställningen aningen diffus och svår att definiera. Jag har valt att konkretisera denna frågeställningen genom att leta efter sådant som kan tolkas som att det behandlar främlingsfientligt beteende, kulturkrockar, eller sådant som kan tolkas som provocerande för kineserna. Citatet nedan är ett exempel på något sådant:

[...] Hur många tusen gånger man gått upp och ned för dessa gator och varit inne i dessa hem. "Utländsk djefvul," ropas nu knappt mer, då vi gå ut. ¹⁰⁹

Missionären i detta citatet beskriver sin vistelse i staden Pao-ning i Sichuan. Brevskrivaren uttrycker sin uppskattning över staden. Detta för att missionären numer sällan blir kallad ”utländsk djefvul” när denne går längs stadens gator. Att missionärerna fick glåpord riktade mot sig när de besöker byar i landet framgår tydligt i breven, som i exemplet nedan:

Tidigt på morgonen fick vår kines mycket att göra med att försvara oss mot alla de galenskaper de hade att säga om oss. Från kinesisk synpunkt kunde vi, emedan vi ej voro gifta, icke vara andra än så dana, som reste genom landet, för att skända deras kvinnor; eller ock måste vi vara katoliker, och i så fall hade de förskräckliga tankar om oss. ¹¹⁰

I detta citat har missionärerna anlämt till en liten by i norra Kina där de saknar en utstation och därmed kände inte byborna till dem. Citatet är svårtolkat. Först och främst kan man tolka det som att kineserna i byn inte är vana vid utländsk närvaro, men detta kompliceras på grund av att byborna tydligen trodde de var katoliker. Oavsett sanningshalten i citatet är det tydligt att deras närvaro inte är uppskattat i byn.

Att alla kineser inte litar på utlänningarna framgår i flera av texterna. I ett av breven förklarar en av missionärerna för läsarna hemma varför de föredrar när en kines missionerar med dem:

¹⁰⁹ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 160.

¹¹⁰ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 287.

emedan kinesen hyser en viss känsla af misstroende till oss, beroende på de många och lögnaktiga fabler, som äro i svang ibland dem angående utlandets folk.¹¹¹

Vad det är för ”lögnaktiga fabler” som sprids? Vem är det som sprider dem? Nyberg diskuterar ryktena och menar att de delvis spreds av kinesiska ämbetsmän och att dessa ryktena faktiskt bidrog till våld mot missionärer.¹¹² I ett annat brev skriver missionärerna om en gammal man som ankommit till en station. En dag trodde de att mannen skulle avlida av sin höga ålder och sjukdom. Sådär beskrev de sina känslor angående detta:

Vi lade våra händer på den gamla, bräckliga kroppen och bådo ifrigt till Herren, framläggande för honom, hvilka onda rykten fienden kunde sprida, ifall mannen skulle dö på stationen.¹¹³

Att missionärerna förföljdes av rykten framkommer även i detta citatet och de är medvetna om att mannens dödsfall skulle kunna resultera i ännu fler sådana.

I ett av breven beskrivs ett jordskalv. Trots att deras egen station i staden delvis förstördes började ryktesspridningen direkt efter händelserna:

[...] Stor förskräckelse och oreda uppkom bland folkmassorna, hvilka flyttade utur sina hus för flera dagar. Illasinnade och okunniga människor utspridde onda rykten, menande att vi utlänningar hade gjort detta, hvilket troddes af allmänheten.¹¹⁴

Missionärerna förmedlar i dessa citat en bild av Kina där den större delen av det kinesiska folket är främlingsfientligt inställda mot utlänningarna i landet. Det framgår aldrig i missionärernas brev att deras närvaro i landet är en direkt följd av krig direkt orsakad av opiumsmuggling i landet.

Den största gruppen av offer i boxarupproret var de kinesiska kristna konvertiterna, vilka boxarna såg som hejdukar till de europeiska inkräktarna.¹¹⁵ I detta citatet beskrivs det vad de kristna kineserna kunde få utstå:

[...] De blefvo för en tid sedan slagna, släpade, misshandlade och beröfvade kläderna för förkunnelsen af Jesu lära och spridandet af Guds ord, men Herren frälste dem ur deras nöd.¹¹⁶

¹¹¹ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 474.

¹¹² Nyberg, *Bilder av Mittens rike*, s. 181.

¹¹³ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 368.

¹¹⁴ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 33.

¹¹⁵ Hägerdal, *Kinas Historia*, s. 135–137.

¹¹⁶ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 426.

Här målas ytterligare en bild av Kina hemma i Sverige. Kineserna är inte bara främlingsfientliga mot européer, de är också aggressiva mot kristna konvertiter, vilka riskerar misshandel om de konverterar.

Hitintills har missionärerna endast målat upp sig själva och de andra kristna som offer, men finns det tecken i källmaterialet som tyder på att missionärernas egna beteende kan ha påverkat kinesernas syn på utlänningar och vara delaktiga till misstron och hatet? Förutom de citat där de bränner statyer föreställande gudar och religiösa böcker finns det ett citat som är talande:

En hurtig gosse ledsagade mig ifrån det ena afgudahuset till det andra. Han varnade mig, då han såg, huru jag knackade lergubbarna på näsan, härmed gifvande tillkänna, att jag icke hyste någon vördnad eller respekt för dessa gudar. Då jag gick gatan upp och ned, kastade jag mina blickar åt båda sidor iakttagande handlarnes föraktfulla grimaser vid åsynen af mig.¹¹⁷

Under ett besök i en stad bestämde sig denna missionär för att visa sitt förakt mot kinesernas tro genom att besöka stadens olika tempel och skända deras statyer. För både missionärerna och deras läsarkrets i Sverige uppfattades kanske inte detta beteende som häpnadsväckande. Deras gudar är falska och i bibeln står det att avgudadyrkan är förbjudet på ett flertal ställen. För de inhemska kineserna torde detta beteende framstå som oerhört oförskämt och förmodligen en anledning till att deras misstänksamma beteende gentemot utlänningarna.

Denna delen av uppsatsen vill jag avsluta med ett målade citat som en av missionärerna skrev runt firandet av det kinesiska nyåret. Citatet är kopplat till den kristna tanken om Jesus återkomst som var viktig för Helgelseförbundet¹¹⁸, men med tanke på de kommande omständigheterna blir citatet profetiskt:

Och jag önskar, att vi alla som tro på Jesus, under detta nya — och kanske vårt sista år på jorden — alltid må lyfta våra hufvuden uppåt och se på Jesus, trons begynnare och fullkomnare.¹¹⁹

¹¹⁷ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 134.

¹¹⁸ Löfstedt, *Frikyrkomission*, s. 36.

¹¹⁹ Kihlstedt, *Trons segrar 1898*, s. 174.

6 Sammanfattande diskussion

Jag har läst och analyserat missionsbrev publicerade i *Trons segrar* från 1898 med syftet att undersöka bilden av Kina som de svenska missionärerna förmedlade hem till sina läsare i Sverige. Mina frågeställningar har berört missionärernas syn på specifika delar av det kinesiska samhället. Detta har främst varit traditioner och trosåskådningar, men även sådant som har varit återkommande teman i breven, till exempel opiumbruket och ”mörkret över Kina”. Utöver detta har jag även undersökt om man kan urskilja tecken på det känsliga politiska läge som landet befann sig i landet.

I min analys av källmaterialet har jag kommit fram till att bilden av Kina som förmedlades hem till Sverige är en negativ bild. Det är en bild av ett land täckt av ett mörker. Kineserna framstår i breven som vidskepliga hedningar med ett stort utbud av gudar. De firar nyår genom att tillbe husgudar och med att bränna offergåvor på altaren. Kina är enligt missionärernas brev ett land befolkat av hedningar men de specifika religionerna i Kina beskrivs först och främst bara med svepande begrepp.

Det är också ett land med, enligt missionärsberättelserna, hemska uråldriga traditioner. Fotbindningen är den traditionen som missionärerna lyfter fram som extra vidrig. Både i litteraturen och i källmaterialet framkommer det att missionärerna aktivt försökte motarbeta seden när de fick möjligheten.

Missionärerna beskriver också ett land där grundläggande samhällsfunktioner, inte minst sjukvård och utbildning, saknas. Det är också ett land med ett mycket allvarligt och utbrett opiumproblem. Det är ett land som inte bara saknar kristendomen, det är ett land som enligt missionärerna behöver den kristna tron.

Kan man urskilja tecken på det spända politiska läget i landet? I missionärernas brev finns sådant som kan tolkas som tecken på ett känsligt läge. Missionärerna får glåpord skrikna efter sig. De målar upp ett land fyllt av ett främlingsfientligt folk som misstror utlänningar. Ett folk som sprider rykten om dem och som misshandlar deras konvertiter. Speciellt ryktesspridningen dyker upp på ett flertal ställena i källmaterialet och det omnämns även i litteraturen.

Frågeställningen om det känsliga ämnet har en stor potential för vidare studier. Min källa belyser endast ett av Helgelseförbundets tio år i Kina innan boxarupproret. En framtida studie skulle kunna ha hela årtiondet som källmaterial och fokusera fullständigt på det politiska läget.

Men denna bilden av Kina är skapad av en grupp synnerligen starkt troende kristna missionärer. I litteraturen benämns de som bokstavstroende. Det är en bild potentiellt

förmedlad med det explicita syftet skönmåla deras egen verksamhet i landet. De presenterar en bild av Kina där deras verksamhet behövs. Dessa starkt troende kristna beskriver ett land i förfall, en observation som både Ahnlund och Nyberg också gjort.

Slutligen önskar jag kommentera vad det är som egentligen förmedlas genom missionärernas brev. Är det skildringar av ett land eller en beskrivning av svenska missionärer? Utgår man från min analys finns det belegg för att styrka bägge av dessa två möjligheter.

Denna uppsatsens analys bidrar till en ökad förståelse för de svenska missionärernas bild av det kinesiska samhället precis före sekelskifte 1900 och boxarupproret. Den kan därmed vara användbar för vidare studier om Kina före boxarupproret såväl som om svenska väckelsemissionärer i Kina under samma period.

7 Käll- och litteraturförteckning

7.1 Källmaterial

TRONS SEGRAR, utg. Carl Johan Axel Kihlstedt, Askersund 1898

[återfinns här: <http://runeberg.org/ts/1898/>]

7.2 Tryckt litteratur

Hägerdal, Hans, *Kinas historia*, Historiska media, Lund 2008

Löfstedt, Torsten, ”Frikyrkomission”, *Tro och liv*, vol. 67, 2008 [återfinns här: <http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:311983/FULLTEXT01.pdf>]

Nyberg, Kenneth, *Bilder av Mittens rike: kontinuitet och förändring i svenska resenärers Kinaskildringar 1749–1912*, Göteborg 2001 [återfinns här: <http://hdl.handle.net/2077/15400>]

Nyberg, Kenneth, ”Boxarupproret och Kinasvenskarna”, *Historielärarnas förenings årsskrift*, 2013 [återfinns här: https://kennethnyberg.org/wp-content/uploads/2013/10/nyberg_boxarupproret.pdf]

Österlin, Lars, *Korstågen till Kina: linjer i protestantisk kinamission*, Sekel, Malmö, 2005

7.3 Otryckt litteratur

Ahnlund, Astrid, *En lysande fyrbåk i hednaverlden: Om förändringar i synen på de religiösa praktikerna, grupperna och subjekten i Helgelseförbundets missionsbrev från Kina 1891–1950*, C-uppsats, Uppsala universitet 2016 [återfinns här: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1064729/FULLTEXT01.pdf>]

Nyberg, Rickard, *Elina i de gröna drakarnas land: Helgelseförbundets missionär i Kina 1940–1944 Perspektiv på Vardagsliv*, C-uppsats, Luleå Tekniska universitet 2004 [återfinns här: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1023118/FULLTEXT01.pdf>]